

ECOVAST HRVATSKA SEKCIJA

Aktivnosti hrvatske sekcije ECOVAST-a na zaštiti krajolika u Hrvatskoj

Activities of the Croatian Section of ECOVAST on the Landscape Protection in Croatia

BISERKA DUMBOVIĆ BILUŠIĆ

HERITAGE - DRIVER OF DEVELOPMENT

WORKSHOP LANDSCAPE ASSESSMENT - GORNJA LASTVA

26-29 JUNE 2013

PREPOZNAVANJE KRAJOLIKA I ULOGA ECOVAST-a

Tuheljske Toplice 21.-22. listopada 2010.

MEĐUNARODNA RADIONICA

KRAJOLIK HRVATSKOG ZAGORJA:
PROŠLOST, STANJE, PERSPEKTIVE

Organizatori: Krapinsko- zagorska županija i ECOVAST HR

Povod: deset godina *European Landscape Convention* (Firenca 2000.)

- sudjelovalo sedamdesetak domaćih i međunarodnih stručnjaka i znanstvenika različitih disciplina koje se bave pitanjima krajolika: predstavnika fakulteta i znanstvenih ustanova, upravnih tijela, javnih ustanova, tvrtki, muzeja, škola, turističkih zajednica te razvojne agencije, lokalne akcijske grupe i udruga civilnoga društva.

PREPOZNAVANJE KRAJOLIKA I ULOGA ECOVAST-a

MEĐUNARODNA RADIONICA KRAJOLIK HRVATSKOG ZAGORJA: PROŠLOST, STANJE, PERSPEKTIVE

CILJEVI

- naglasiti značaj očuvanja i zaštite krajolika, njegovih kulturnih i prirodnih sastavnica kao ključnog elementa prostornog identiteta, ali i razvojno gospodarskog potencijala u okviru održivog gospodarskog korištenja i razvitka
- definirati ulogu prostorno-planske dokumentacije kao multidisciplinarnog alata za očuvanje i zaštitu krajolika
- stvoriti platformu za dopune i izmjene zakonskih akata te izradu razvojnih projekata i programa koji uključuju i obuhvaćaju krajolik

ZADACI

- razmjena znanja i iskustava vezanih za upravljanje prostornim resursima krajolika (posebno prirodnom i kulturnom baštinom)
- usvanje novih stručnih znanja potrebnih za kreativnu suradnju svih dionika u procesu planiranja i korištenja potencijala krajolika;
- istraživanje načina implementacije European Landscape Convention i analiza dosadašnjih odnosa prema krajoliku, naročito u procesima prostornog planiranja
- formuliranje prijedloga za unapređivanje stanja.

PREPOZNAVANJE KRAJOLIKA I ULOGA ECOVAST-a

MEĐUNARODNA RADIONICA KRAJOLIK HRVATSKOG ZAGORJA PROŠLOST, STANJE, PERSPEKTIVE

TEMATSKI OKVIRI:

1. DEFINICIJE, ZNAČENJE I PRAVNI OKVIRI OČUVANJA I ZAŠTITE KRAJOLIKA

Pojmovno određenje, povijesni kontekst, pristup i zakonski okviri zaštite i uređenja

2. STANJE KRAJOLIKA I SUSTAV PROSTORNOG UREĐENJA

Analiza postojećih prostorno planskih sustava i uključivanje politike krajolika u planove Županije, gradova i općina te prijedlog programa izrade Studije zaštite krajolika Krapinsko zagorske županije

3. MODELI GOSPODARSKOG KORIŠTENJA POTENCIJALA KRAJOLIKA

Analiza postojećih modela planiranja i gospodarenja krajolikom (gospodarskog, turističkog, prometnog, poljoprivrednog, prostornog...) potencijali za moguće gospodarsko korištenje: kulturni turizam, poljoprivreda, ekološka proizvodnja, okoliš...

4. MEĐUNARODNA ISKUSTVA U ZAŠTITI I GOSPODARENJU RESURSIMA KRAJOLIKA, MOGUĆNOSTI SURADNJE I POTENCIJALNI PROJEKTI

Pozitivna iskustva gospodarskog korištenja potencijala i resursa krajolika, mogućnosti za prekograničnu suradnju, prijedlog potencijalnih projekata.

PREPOZNAVANJE KRAJOLIKA I ULOGA ECOVAST-a

**MEĐUNARODNA RADIONICA
KRAJOLIK HRVATSKOG ZAGORJA:
PROŠLOST, STANJE, PERSPEKTIVE**

ZAKLJUČCI

Krajolik/krajobraz je jedna od najvećih vrednota i važna sastavnica prostornog identiteta Hrvatske. ...Krajolici predstavljaju fizionomiju čovjekova okoliša, kao odraz kulture i vremena svoga nastajanja, a razvili su se kao rezultat višestoljetnog uzajamnog djelovanja čovjeka i prirode. Oni su bitna sastavnica čovjekovog okruženja, izraz zajedničke raznolikosti kulturne i prirodne baštine te temelj identiteta područja.

Potpisivanjem *Europske konvencije o krajoliku* zemlje potpisnice, pa tako i Hrvatska, preuzele su obvezu prepoznati krajolike diljem zemlje, zakonski ih zaštititi, uspostaviti i provoditi krajobraznu politiku koja ima za cilj zaštitu, upravljanje i planiranje krajolicima te omogućavanje sudjelovanja javnosti, lokalnih i regionalnih vlasti. Zbog toga krajolike treba ugraditi u sustave prostornog i urbanističkog planiranja i regionalnog razvitka.

Danas u Hrvatskoj ne postoji jedinstven i međusobno usklađen sustav brige o krajolicima. Krajobraznu politiku trebaju provoditi tijela javne uprave, integralnim pristupom koji uključuje koordinaciju različitih sektora (prostorno uređenje, zaštita prirode i kulturne baštine, regionalni razvitak, poljoprivreda, šumarstvo, turizam, vodno gospodarstvo, promet i ostali).

PREPOZNAVANJE KRAJOLIKA I ULOGA ECOVAST-a

MEĐUNARODNA RADIONICA KRAJOLIK HRVATSKOG ZAGORJA: PROŠLOST, STANJE, PERSPEKTIVE

PREPORUKE

1. Republika Hrvatska treba uspostaviti **krajobraznu politiku i strategiju** s ciljem podizanja svijesti o vrijednostima i potrebi očuvanja krajolika, upravljanja promjenama te korištenju njegovih potencijala za održivi razvitak i kvalitetu života.
2. **Uskladiti postojeće zakone** koji uključuju krajolik/krajobraz sa Zakonom o potvrđivanju Konvencije o europskim krajobrazima, ujednačiti terminologiju te uskladiti stručne pojmove i njihova značenja koji proizlaze iz temeljnih zakona: Zakona o zaštiti prirode, Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Zakona o prostornom uređenju i gradnji, Zakona o zaštiti okoliša.
3. **Krajolik treba ugraditi u pravilnike i podzakonske akte nadležnih ministarstava**, a naročito prostornog uređenja, u okviru kojeg treba osigurati multidisciplinarni i integralni pristup planiranju krajolika.
4. U cilju očuvanja obilježja krajolika **potrebno je provesti prepoznavanje (identifikaciju), dokumentiranje i vrednovanje krajolika države i svih županija izradom Krajobraznih osnova** u kojima će se odrediti mjere zaštite te način upravljanja promjenama.
5. Za potrebe izrade krajobraznih osnova (podloga) na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini treba **uspostaviti jedinstvene kriterije i standarde** prepoznavanja, dokumentiranja, vrednovanja i zaštite krajolika.

PREPOZNAVANJE KRAJOLIKA I ULOGA ECOVAST-a

MEĐUNARODNA RADIONICA KRAJOLIK HRVATSKOG ZAGORJA: PROŠLOST, STANJE, PERSPEKTIVE

PREPORUKE

6. Prepoznavanje i zaštita osobito vrijednih krajolika ne znači onemogućavanje njihovog razvoja, naprotiv potencijali krajolika mogu se koristiti za razvoj npr: selektivnih oblika turizma na bazi potencijala kulturne i prirodne baštine, ekološki i gospodarski održive poljoprivrede, obnovljivih izvora energije i sl.
7. U što većoj mjeri treba koristiti mogućnosti uključivanja krajolika u mrežu europske suradnje putem prekograničnih i ostalih projekata, u stručnoj i znanstvenoj podršci, umrežavanju i razmjeni iskustava na zaštiti i upravljanju krajolicima.
8. Posebno se naglašava potreba uključivanja lokalne zajednice i stanovnika u procese zaštite, planiranja i uređenja krajolika, te provođenje programa edukacije o njegovim obilježjima i vrijednostima. Važna je uloga obrazovanja te stručnog i specijalističkog usavršavanja o zaštiti krajolika na visokoškolskim ustanovama.
9. Važne aktivnosti vezane su uz uključivanje javnosti kroz jačanje uloge lokalnih udruga i stanovnika u sve faze planiranja i donošenja odluka koje se tiču njihovog neposrednog životnog okruženja.

PREPOZNAVANJE KRAJOLIKA PREMA METODI ECOVAST-a

Identifikacija i valorizacija krajolika na području Makarske
Makarska, 31.ožujka - 2.travnja 2006.

Identifikacija i valorizacija krajolika ...

Projekt pod nazivom 'Identifikacija i valorizacija krajobraza na području Makarske' je pilot studija za izradu tipologije *Krajobrazne osnove Hrvatske*, a kao primjer obrađeno je područje biokovskog priobalja.

U projekt su bile uključene općine: Zadvarje, Donja Brela, Baška Voda, Tučepi i Podgora, te Grad Makarska.

Namjera projekta bila je uspostaviti metodološku podloga za izradu *Krajobrazne osnove Hrvatske*, temeljem Europske konvencije o krajobrazu – koju je Vlada RH potpisala i ratificirala 2002. godine.

Projekt je pokrenut putem natječaja pri Ministarstvu zaštite okoliša i prostornog uređenja Republike Hrvatske, prema Ugovoru potpisanom od strane Hrvatske sekcije ECOVAST od 15. svibnja 2003. godine.

Identifikacija i valorizacija krajolika ...

Ciljevi:

- dokumentiranje i opis krajobraza područja,
- provjera i moguća nadopuna metodološkog postupka (ECOVAST-a)
- identificiranje radnog tima
- usvajanje metodološkog postupka za provođenje Identifikacije i valorizacije krajobraza
- provjera metodološkog postupka (radionice, ankete) za jačanje svijesti građana, javnih i privatnih organizacija i vlasti
- preporuke za daljnje postupke primjene Konvencije o krajobrazu u RH

Makarska -ECOVAST

Vodič za prepoznavanje krajobraza

ECOVAST Landscape Identification

A guide
to good practice

September 2006

EUROPEAN COUNCIL
for the
VILLAGE AND SMALL TOWN

Prepoznavanje krajolika mogu poduzeti sami građani

U nekim je zemljama – poput Slovenije i Velike Britanije - postupak upoznavanja, shvaćanja krajobraza povjeren stručnjacima uz značajan trošak same države. Dobar je pristup kad su države u mogućnosti da si to priušte, ukoliko su stanovnici svih krajeva u to uključeni i konzultirani.

Međutim, to mogu poduzeti i sami građani. Svrha vodiča je pomoći onima koji se na to odluče.

Makarska -ECOVAST

Vodič za prepoznavanje krajobraza

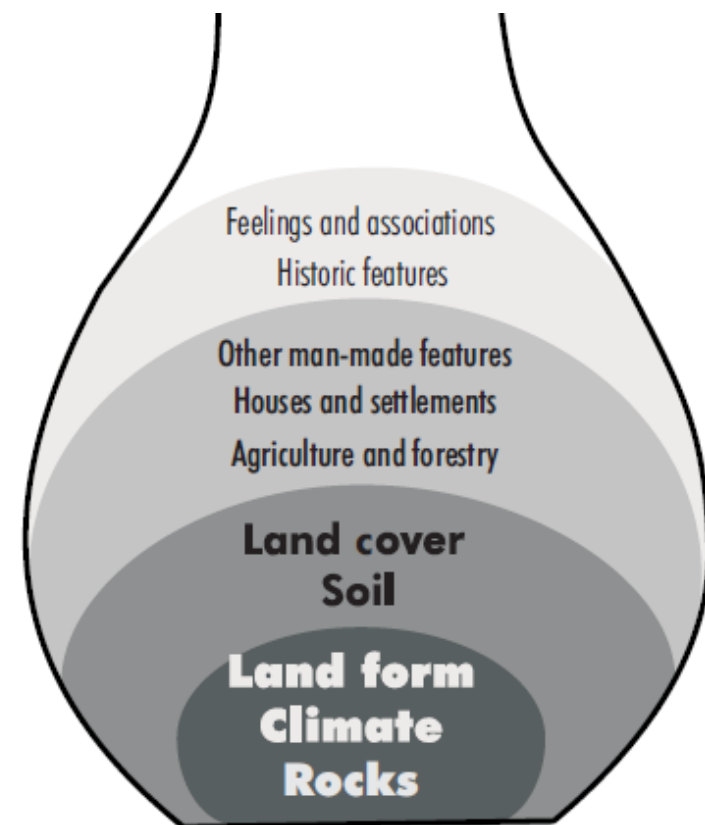

Karakter krajolika može biti ocijenjen primjenom jednostavne sheme

Metoda ECOVAST-a zasniva se na jednostavnoj matrici, koja uključuje deset slojeva:

počevši od stijena, klime, morfologije i sastava tla; pokriva terena koji obuhvaća raslinje i prirodne habitate;

nastavlja s raznim ljudskim obilježjima i djelatnostima na terenu, poput oblika građevina i naselja, zatim slijede povijesna obilježja, te posljednji sloj, emocionalni aspekti i osjećaji koji proizlaze iz okoliša..

Makarska - ECOVAST

Vodič za prepoznavanje krajobraza

Matrix for landscape identification

List of determining character elements

- 10 Feelings and associations
- 9 Historic features (e.g. castles, monasteries, archaeological sites)
- 8 Other man-made features (e.g. industry, tourism, infrastructure)
- 7 Characteristic features of houses and settlements
- 6 Characteristic features and patterns of agriculture and forestry
- 5 Land cover (vegetation, wildlife, habitats)
- 4 Soil
- 3 Land form (geomorphology)
- 2 Climate (hydrology, rivers, lakes, glaciers)
- 1 Rocks (surface geology)

Name of the Landscape unit:				
Relative strength of the features (gradation 1-4):				
	dominating	strong	moderate	low
10				
9				
8				
7				
6				
5				
4				
3				
2				
1				
(outstanding characteristics written bold)				

Short description

(at least of the dominating characteristics and the total/holistic impression of the landscape):

Assessment

(your first evaluation of the importance of the landscape):

Additional comments (e.g. reference to regulations due to conservation orders or requirements):

Matrica omogućava bilježenje važnosti koja se odnosi na svaku značajku koja se procjenjuje

ECOVAST - Vodič za prepoznavanje krajolika

Guide to the Landscape Identification

Karakter krajolika može biti procijenjen na temelju obrasca koji sadrži karakteristične elemente:

- 10 Doživljaj, asocijativna obilježja krajolika (integrirana, dodana vrijednost)**
- 9 Karakteristična povijesna obilježja (dvorci, samostani, arheološki nalazi,..)**
- 8 Ostala antropogena obilježja (industrija, turizam, infrastruktura,.....)**
- 7 Karakteristična obilježja zgrada i naselja**
- 6 Karakteristična obilježja i uzorci poljoprivrednih i šumskih površina**
- 5 Pokrov zemljišta (vegetacija, životinjski svijet, staništa)**
- 4 Reljefna obilježja (geomorfologija)**
- 3 Tla**
- 2 Klima i hidrološka obilježja (rijeke, jezera, izvori,..)**
- 1 Geološka podloga (stijene, površinska geologija)**

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU NASELJA

Popisni obrazac se sastoji od četiri lista na kojega se unose pisani, grafički i kartografski podatci, a obuhvaća:

- list *N1* s opisnim podacima
- list *N2* s grafičkim prikazom povijesnog razvoja naselja na kartama 18. i 19. st.
- list *N3* s grafičkim prikazom postojećeg stanja na preklopljenom prikazu katastarske karte i DOF 5
- list *N4* s fotografskim prikazima: položaj naselja, izgled, panorama naselja, javni prostori i ulični pogledi, javne zgrade, karakteristične stambene i gospodarske zgrade

Struktura pisanih podataka na listu *N1* podijeljena je u nekoliko grupa te obuhvaća podatke o:

- osnovne podatke o naselju, kao što su: naziv, tip, površina, broj stanovnika (najveći i danas)
- povijesti naselja i razdoblju njegova značaja, koji uključuju: povijesne, društvene i gospodarske čimbenike koji su utjecali na oblike i organizaciju naselja te na povijesne i današnje funkcije i sadržaje u naselju
- smještaju i okolini naselja, očuvanoj u izvornoj namjeni ili promijenjenoj novom gradnjom; stupnju vizualne izloženosti naselja s prilaznih putova ili obližnjih viših položaja
- kompoziciji naselja, volumenu i prepoznatljivoj pojavnosti - slici naselja, koju oblikuje uobičajena izgradnja, njezina gustoća, raspred i oblici, kao i zgrade prostorni orijentiri prostomom ustroju – organizaciji, dvodimenzionalnoj matrici tj. *planu* naselja kojega određuje mreža ulica i javnih prostora, odnos izgrađenih i otvorenih prostora, a odražavaju se u uzorcima naselja, oblicima vlasništva, parcelaciji, funkcijama i korištenju prostora
- javnim prostorima, uređenju i urbanoj opremi naselja koji odražavaju kulturne i oblikovne čimbenike koji se očituju u stanju uređenosti naselja
- obilježjima tipične stambene i gospodarske izgradnje na karakterističnim zemljišnim česticama, a odražavaju znanja i vještine stanovnika, tehnike i oblike gradnje, tradicijske tipove i oblike zgrada, materijale gradnje i sl.
- posebnim obilježjima naselja koja mogu biti prostorni orijentiri, vertikalni akcenti, oprema prostora i ostale posebne građevine; estetsko-oblikovna obilježja, karakteristične vizure, te nematerijalna kultura (tradicija, jezik, toponimi i sl.)
- ocjeni vrijednosti i mogućnostima za razvoj te za poboljšanje stanja
- izvorima i literaturu korištenoj za prikupljanje podataka i obradu obrazaca.

Osim navedenih podataka dio obrasca čini i ocjena odabranih pokazatelja prema predloženim kategorijama ocjene: vrlo visoko (5), visoko (4), umjereno (3), nisko (2), vrlo nisko (1) u odnosu na kriterije kao što su: povijesna očuvanost, integritet, izvornost, usklađenost, reprezentativnost, rijetkost, raznolikost, mogućnosti za razvoj.

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU NASELJA

Ime naselja: SOŠICE	Grad / općina / županija: Žumberak/Zagrebačka	Koordinate smještaja: 45°44'53" i 15°23'56"	ID: 39
Vrsta naselja (izvorno/danas): seosko naselje	Tip naselja: zbijeni		
Površina: 6 ha	Broj stanovnika (najveći / danas): 515 (1900.g.) 99 (2001.g.)		
Povijesno razdoblje / nastanak / razvoj: Ime naselja Sošice prvi put se javlja u povijesnim dokumentima u 12. stoljeću, iako postoje indicije nastanjivanja ovog područja i u antici. Tada se nalazilo na cesti koja je povezivala dolinu rijeke Save s dolinom Kupe.	srednji vijek i starije od kraja 16. - 18. st. od kraja 18. - pol. 19. st. od druge pol. 19. - prve pol. 20. st 2.pol.20.st.	5 4 3 2 1	
Funkcije / sadržaji naselja: U 16. stoljeću dobiva pravo održavanja sajmovi i postaje sjedištem župe. Uspostavom Vojne krajine postaje sjedište 11. kompanije za čije se potrebe 1765. godine otvara trirazredna dječja škola.	povijesne, vrlo rjetke prelazito povijesne, uobičajene nove, prihvatljive, uobičajene nove, neprihvatljive napušteno/bez sadržaja	5 4 3 2 1	
Smještaj i okolina: Smješteno na zaravni, na oko 600 mnv, na zapadnom dijelu Sošičkog polja kultiviranog oranica. Parcelacija polja, pravilnih, izduženih oblika upućuje na kontinuitet iz antičkog razdoblja.	potpuno očuvana, vrlo izloženo jako izloženo, dobro očuvana umjereno izloženo, prihvatljiva nisko izloženo, promijenjena devastirana	5 4 3 2 1	
Kompozicija naselja / obris / slika naselja / prostorni orijentiri: Horizontalni obris naselja stamennih i gospodarskih zgrada prizemne ili jednokatne visine u kojemu se ističu vertikale dviju crkvenih zvonika, rimokatoličke i grkokatoličke vjeroispovijesti	homogena, upečatljiva skladna prihvatljiva neskladna devastirana	5 4 3 2 1	
Prostorna organizacija / matrica / plan naselja: Naselje je organizirano od tri prostorne cjeline povezane cestom: Crkveno selo, Gornje selo i Sošice.	povijesna, potpuno očuvana povijesna, dobro očuvana promijenjena, umjereno očuvana potpuno promijenjena devastirana	5 4 3 2 1	
Javni prostori i zgrade / oprema naselja: U središtu južne prostorne cjeline smještene su dvije crkve, neposredno uz njih dvije školske zgrade (danas bez izvorne namjene), Starija škola iz 18. st. obnavlja se potrebe društvenog doma i knjižnice. Na raskrižju srednje prostorne cjeline nalazi se kapelica.	povijesni, iznimno uređeni povijesni, vrsno uređeni povijesni, prihvatljivo uređeni promijenjeni, neuređeni devastirani	5 4 3 2 1	
Obilježja karakteristične zemljišne čestice /okućnice: Zemljišne čestice naselja su nepravilna oblika, relativno malih dimenzija, a nastale su parcelacijom vezanom uz podjelu imovine zadruga krajem 19. st. Na karastarskoj karti iz 1860. godine parcele su bile znatno veće.	potpuna očuvanost > 80% visoka očuvanost > 60% umjerena očuvanost < 40% niska očuvanost < 20% devastirano	5 4 3 2 1	
Obilježja tipične stambene i gospodarske izgradnje: Stambene kuće su prizemne visine s podrumom, ili kao jednokatnice. Prizemni/ podrumski dio građen je lomljenim kamenom, obrađen žbukom, a katni dio je od drvenih platica. Krovništa su dvostrešna, nagiba 45°, pokrov lim, eternit ploče ili crijep	potpuna očuvanost > 80% visoka očuvanost > 60% umjerena očuvanost < 40% niska očuvanost < 20% devastirano	5 4 3 2 1	
Posebna obilježja naselja /vizualna izloženost: Na istoj čestici crkve dviju konfesija, pored njih dvije zgrade starih škola . Zbog položaja u polju, naselje ima visoki stupanj izloženost s viših točaka obližnjih gora, te sa prilaznih cesta.	vrlo visoka visoka umjerena niska bez vrijednosti/devastirano	5 4 3 2 1	
Vrijednovanje: Naselje ima dobro očuvanu kompoziciju i matricu te veliki broj tradicijskih kuća iz razdoblja značaja – kraja 19. i početka 20. stoljeća. Okolina naselja nije značajnije promijenjena, a nova gradnja je uglavnom usklađena s povijesnim obilježjima naselja.	nacionalni značaj regionalni značaj lokalni značaj bez vrijednosti		
Bilješke / izvori podataka: Demian, 1810.; Muraj, 1989. Cvitanović, 1984. i 1985.; Kruhek, 1993. Sabljar, 1866.; Ćuk, 1942. Cuvaj, 1910.; Barle, 1903. Gjetvaj, 1965., Gjetvaj, 1985., Muraj, 1989., Gjetvaj, 1996.			
Status zaštite: evidentirano	Obradio/la: BDBilišić	Datum obrade: 2010.	N1

Povijesni razvoj - naselje na povijesnim kartama 18. i 19. st

Sošice na izrezu iz Jozefinske karte 1763-85. godine

Sošice na izrezu iz karte katastarske izmjere 1863. godine

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU NASELJA

Postojeće stanje (katastar/orto foto):

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU NASELJA

Ime naselja: SOŠICE

FOTO GRAFIJE:

1. POLOŽAJ I PANORAMA NASELJA
2. I 3. JAVNE, STAMBENE I GOSPODARSKE ZGRADE
3. I 4. JAVNI PROSTORI, ULIČNI POGLEDI

Panorama naselja Sošice s jugozapada

Crkva sv. Petra i Pavla i kapela Blažene Djevice Marije

Prepoznatljiva tradicijska gradnja

Raskrižje s kapelicom

Pogled na glavnu ulicu

Snimioc/a: BDBilušić

Datum: 2010.

N4

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU NASELJA

Tablica se sastoji od četiri lista na kojemu se unose pisani, grafički/kartografski i slikovni podatci, a obuhvaća:

- list K1 s opisnim podacima
- list K2 s grafičkim, kartografskim prikazom povijesnog razvoja na kartama 18. i 19. st.
- list K3 s prikazom postojećeg stanja na preklapljenom prikazu katastarske karte i DOF5
- list K4 s fotografskim prikazima: izgleda, slike krajolične jedinice/krajolika, karakterističnih uzoraka izgrađenog i neizgrađenog krajolika te uobičajenom i prepoznatljivom gradnjom

Struktura pisanih podataka podijeljena je u nekoliko grupa podataka:

- osnovni podatci o krajoličnoj jedinici, kao što su: naziv jedinice i položaj u prostoru⁵⁰¹
- prirodna obilježja: klimatski uvjeti, geomorfološka, litološka, pedološka, hidrološka (nadzemne i podzemne vode) i vegetacijska obilježja te staništa
- kultura (antropogena) obilježja krajolika, koja uključuju: povijesne čimbenike koji su utjecali na oblike i organizaciju prostora; društvene i gospodarske čimbenike koji se odražavaju u tipovima i uzorcima naselja, oblicima vlasništva, parcelaciji, funkcijama i korištenju prostora, vještinama stanovnika; kulturne i oblikovne čimbenike koji se očituju u prostornoj organizaciji, korištenju i prostornim uzorcima, tehnikama i oblicima gradnje, graditeljskim tipovima i oblicima, vertikalnim akcentima, prometnim građevinama, opremi prostora i ostalim malim građevinama; estetsko-oblikovnim obilježjima, vizualnoj izloženosti, vizurama, te nematerijalnoj kulturi (tradicija, jezik, toponimi, prostorni identitet i sl.)
- ocjena vrijednosti i mogućnosti za razvoj te za poboljšanje stanja
- izvori i literatura korištena za prikupljanje podataka i obradu obrazaca.

Osim navedenih podataka, dio obrasca čini i ocjena odabranih pokazatelja prema predloženim kategorijama ocjene: vrlo visoko (5), visoko (4), umjereno (3), nisko (2), vrlo nisko (1) u odnosu na kriterije kao što su: povijesna očuvanost, integritet, izvornost, usklađenost, reprezentativnost, rijetkost, raznolikost, mogućnosti za razvoj.⁵⁰² Završni dio obrasca čine podatci o izvorima istraživanja, literaturi i dokumentaciji te cjelokupna ocjena krajolične jedinice.⁵⁰³ Terenska istraživanja važna su zbog detaljnosti podataka za određivanje granica između krajoličnih tipova i područja.⁵⁰⁴

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU KRAJOLIČNE JEDINICE

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU KRAJOLIČNE JEDINICE

Krajolična jedinica: Gorsko, prirodno opće krajolično područje Žumberačkog gorja	Administrativna jedinica: Općina Žumberak, dio Gradova Samobor i Ozalj	Površina: 132 km ²	Koordinate smještaja: 45°43'06" do 45°49'38" 15°29'32" do 15°32'53"
Klimatska obilježja: Čitavo gorsko, prirodno opće krajolično područje u višem gorju, iznad 750 m pripada umjereno hladnoj, jako vlažnoj klima, a na južnim, nižim dijelovima (500-700 m) umjereno toploj, jako vlažnoj klimi.			
Geološki sastav i vrste tla: Najveći dio ovog područja pripada krškom području, a sastoji se od dolomitnih i karbonatnih stijena, a samo je jugozapadni dio građen od klastičnih i magmatskih stijena. Tla su po sastavu uglavnom rendzine i eutrično smeđe tlo, a u poljima na zaravnima se nalazi smeđe tlo na dolomitu, nešto crvenice te područja s lesiviranim tlom.			
Topografska obilježja: Visoko i niže gorje raščlanjeno je brojnim uvalama i grebenima koji se uglavnom pružaju u smjeru sjever jug, čije doline prate bujični tokovi potoka. Osobitost ovoga područja su zaravni s kraškim poljima.	jedinstvena raznolika, prepoznatljiva karakteristična uobičajena, bezizražajna devastirana	5 4 3 2 1	
Hidrološka obilježja: Potoci su malobrojni, osim stalnih tokova, ima i nekoliko povremenih. U središnjem ima nekoliko gorskih potoka koji pripadaju slivu riječice Kupčine, a na zapadu slivu rijeke Kupe. Jedinstven Sopotski slap.	potpuno očuvana visoko očuvana umjereno očuvana promijenjena devastirana	5 4 3 2 1	
Vegetacijska obilježja i staništa: Pretežu šume: 72% bjelogorične, 7% crnogorične, livadne površine zauzimaju 10%, travnjaci 5%, oranice i ostale poljodjelske površine zauzimaju 5%, a izgrađena područja nasleđa 1% ukupne površine krajolične jedinice.	očuvana, rijetka, raznolika dobro očuvana umjereno očuvana promijenjena devastirana	5 4 3 2 1	
Povijesno razdoblje: Područje je bilo intenzivno naseljeno u neolitu i antičkom razdoblju o čemu svjedoče brojni arheološki nalazi. Kontinuitet se nastavlja i u ranom te u srednjem vijeku. U razdoblju srednjeg vijeka do osnutka Vojne krajine formirana su sva današnja selja.	srednji vijek i starije od kraja 16. - 18. st. od kraja 18. - pol. 19. st. od druge pol. 19. - prve pol. 20. st. 2.pol.20.st.	5 4 3 2 1	
Prostorna organizacija / kompozicija: Sjeverni dio područja višeg gorja obilježava jedinstveni šumski pokrov, odijeljen šumskim putovima. Glavna povijesna cesta koja prati niže obronke gorja povezuje glavna naselja smještena u podgorju: Sošice, Gornju Vas, Tomaševce, Budinjak,....	upečatljiva, vrlo izražajna homogena, izražajna skladna, uravnotežena neizražajna neskladna, devastirana	5 4 3 2 1	
Funkcije i korištenje prostora: Korištenje šuma je osnovna funkcija ovog pretežito šumskog područja - šume zauzimaju 80% površine, a obradive površine i livade ostalih 20%. Nekada je stočarstvo bilo važna grana te poljodjelstvo za potrebe stanovnika.	povijesne / vrlo rijetke pretežito povijesne / rijetke nove prilagođene nove neprilagođene napušteno / bez sadržaja	5 4 3 2 1	
Uzorci neizgrađenog krajolika: Područje određuju uzorci velikih šumskih površina koji su dominantno obilježje krajolika. zaravni kraških polja raščlanjena su geometrijom izduženih parcela pravilnih oblika	povijesni, vrlo očuvani dobro očuvani, usklađeni umjereno očuvani neskladni devastirani	5 4 3 2 1	
Uzorci naselja / izgrađenog krajolika: Zbijena sela smještena na rubovima plodnih polja, ili uz glavnu cestu. Danas usitnjenih, čestica nepravilnih oblika. U središtu naselja javni prostor s crkvom i školom.	povijesni, visoko očuvani povijesni, dobro očuvani promijenjeni, usklađeni novi, slabo usklađeni novi, neusklađeni	5 4 3 2 1	
Povijesne građevine (stambene, gospodarske): Tradicijske stambene i gospodarske zgrade građene od kamena u zoni prizemlja ili djelomično ukopanog podruma te od drvene građe kata. Zidovi kuća izvedeni od drva obrađeni su žbukom. Strma krovovišta nekad asu bila pokrivena šindrom ili slamom.	očuvane > 80% očuvane 60-79% očuvane 30-60% očuvane < 30% neznatno očuvane	5 4 3 2 1	

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU KRAJOLIČNE JEDINICE

Ostale povijesne građevine: Posebnost naselja su crkve dviju konfesija smještene jedna uz drugu (Sošice) ili u blizini. Očuvane su zgrade starih škola i kapetanova kuća iz razdoblja Vojne krajine. Na potocima ima očuvanih drvenih mlinova-vodenica.	očuvane > 80% očuvane 60-79% očuvane 30-69% očuvane < 30% neznatno očuvane	5 4 3 2 1
Oprema prostora, strukture malog mjerila: Uz povijesnu cestu - cestovna oprema s kraja 19. st., spomen obilježje, izvori vode. Drvene naprave za sušenje trave na livadama. Grkokatolička groblja smještena izvan naselja.	očuvano > 80% očuvano 60-79% očuvano 30-69% očuvane < 30% neznatno očuvano	5 4 3 2 1
Vertikalne dominante: Stari gradovi na istaknutim lokacijama uzvisina. Zvonici crkava dominiraju u obrisu naselja ili izvan naselja.	potpuno očuvane visoko očuvana umjereno očuvana promijenjena/nema devastirana/neocijenjeno	5 4 3 2 1
Vizualna obilježja: Dinamična reljefna obilježja, snažno izraženih kontrasta grebena i dolina, pokrivenih jednoličnim pokrivačem šuma naglašavaju izrazitu plastičnost reljefa. Nasuprot tome su utisnuta polja na zaravnima, pravilne geometrije parcela, homogenih oblika naselja. Nema izdvojene gradnje u krajoliku.	vrlo visoka izloženost visoka izloženost umjerena izloženost niska izloženost nije vizualno izloženo	5 4 3 2 1
Oblikovna i estetska obilježja: Dinamičnost reljefnih oblika gorskog krajolika pokrivenog šumom kojega rastvaraju polja s poljodjelskim površinama. Naselja zatvorenih formi smještena su na rubovima polja, ili na južnim padinama.	homogena, upečatljiva skladna prihvatljiva neskladna devastirana	5 4 3 2 1
Nematerijalno naslijeđe (tradicije, običaji, mjesta povijesnih događaja i drugo): Tradicije i povezanost s krajiški načinom života. Na istom području paralelno žive dvije vjeroispovijesti.	potpuno preživjelo visoko očuvano umjereno očuvano promijenjeno/novo nestalo	5 4 3 2 1
Elementi materijalnog naslijeđa (kulturnog i prirodnog): Osim prirodnih vrijednosti. Spotskog slapa, brojnih kraških spilja i endemskih vrsta, unatoč niskom stupnju naseljenosti prisutan je velik broj pojedinačnih kulturnih dobara. arheoloških lokaliteta, starih gradova, crkvi i kapela, tradicijske arhitekture u selima.	> 130 elemenata naslijeđa > 100 elemenata naslijeđa > 70 elemenata naslijeđa > 10 elemenata naslijeđa bez elemenata naslijeđa	5 4 3 2 1
Mogućnosti za razvoj: Visoki stupanj očuvanih prirodnih obilježja u obliku šuma, gorski potoci sa slapovima i izvorima pitke vode, veliki broj povijesnih seoskih naselja s očuvanom prepoznatljivom arhitekturom, vrijedni kulturno povijesni spomenici: crkve, stari gradovi i arheološki lokaliteti.	vrlo visoke visoke umjerene slabe neznatne	5 4 3 2 1
Vrednovanje: Gorsko, prirodno opće krajolično područje Žumberačkog gorja ocijenjeno je dobro očuvanim, reprezentativnim i rijetkim tipom krajolika.	međunarodni značaj nacionalni značaj regionalni značaj lokalni značaj bez značaja	69
Negativna obilježja: Gradnja u izvan građevnim područjima naselja kojim se mijenjaju krajolični uzorci i obilježja.		
Izvori podataka: Valvasor, 1689., Laszowski, 1889., 1902. Lopašić, 1885., Hefele, 1893., Hietzinger 1817., Kruhek, 1984., Valentić, 1984., Krmpotić, 1997., Fras, 1988., Valentić, 1981., Predović, 1965.; Lapajne, 1996., Škoberne, 1999., Tkalić, 1874., Smičiklas, 1879., i 1882., Mlinarić, 1972., Laszowski, 1902., Kos, 1987., Mračanin, 1984., Pavličević, 1989., Cvitanović, 1984., Cvitanović, 1985., Kruhek, 1993. Sabljar, 1866.; Ćuk, 1942. Cuvaj, 1910.; Barle, 1903. Gjetvaj, 1965., Gjetvaj, 1985., Muraj, 1989., Gjetvaj, 1996. Skala, 1984., Dugački 1949/1950.		
Obradio/a: BDBilušić	Datum obrade: 2010.	K1

Krajolična jedinica:
Gorsko, prirodno opće krajolično područje
Žumberačkog gorja

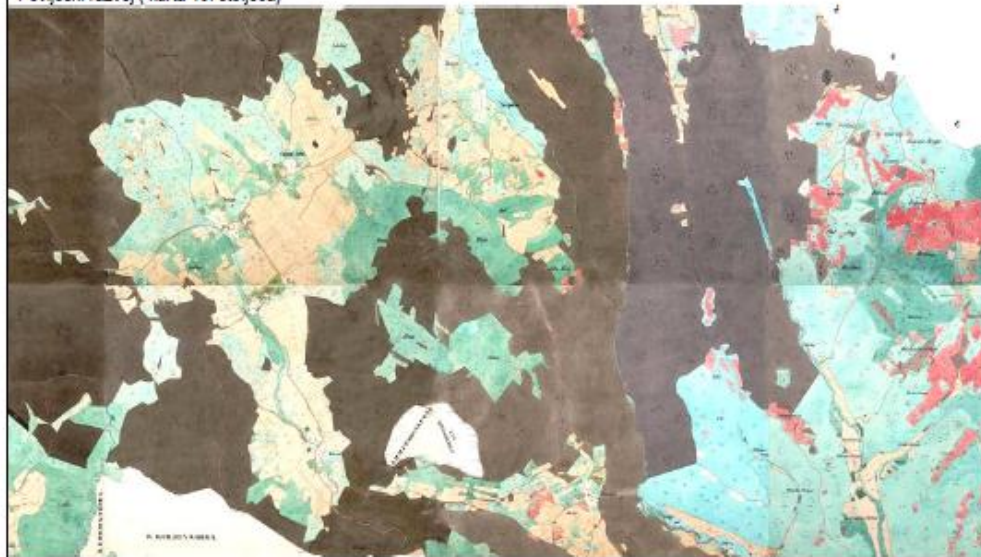
Katastarske općine:
Sošice, Sopote, Žumberak

Mj: 128800

Povijesni razvoj (karte 18. stoljeća)

Povijesni razvoj (karta 19. stoljeća)

Izvori podataka: karta Jozefinske izmjere civilne Hrvatske 1765-83., Kriegsarchiv, Beč
Katastarska karta 1863. k.o. Sošice i k.o. Žumberak, HDA, Zagreb

K2

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU KRAJOLIČNE JEDINICE

Vizualna obilježja krajolika

Prepoznatljivi uzorci naselja i neizgrađenog krajolika

Uobičajena i prepoznatljiva stambena i gospodarska tradicijska izgradnja

POPISNI OBRAZAC ZA VALORIZACIJU KRAJOLIČNE JEDINICE

ECOVAST **HR**VATSKA SEKCIJA

Hvala na pažnji!